

A Mákvölgyi Bányauzem története 1956–1967

II., befejező rész¹

Sajtó alá rendezte és közreadja: HADOBÁS SÁNDOR

Szuhakálló II. lejtősakna

1955-ben mélyítették, és így Szeles III. után a Borsodi Szénbányák legfiatalabb aknája. A rudolfi, alberttelepi és szuhakállói I. aknai bányamezők közé ékelődik be, és eredetileg Szuha árszintről indult, azonban az üzemtér feltöltésével és az aknahengerek ki-hosszabbításával az árvízvívó fölé került. Két lejtősaknából áll: az egyik, az ún. IV. telepi akna a 138,9 m-es szintről 220 %-es eséssel a 104,3 m-es szintig mélyült, hossza 165 m, a másik az ún. V. telepi akna a 138,6 m-es szintről 210 m hosszban a 87,8 m-es szintig jutott le. Mindkettő falazott, kétvágányú, végnélküli kötélszállításra berendezett.

1956-1959 között feltárás és elővájás folyik, a front- és kamrafejtés 1960. III. negyedévben indul meg.

Szuhakálló II. kezdettől fogva az alberttelepi bányauzemhez tartozott. A közvetlen műszaki vezető az első időben Csetneki János bányamérnök, 1958-ban Csesztvényi Béla okl. bányamérnök, 1959-ben Donáczi Ferenc okl. bányamérnök, 1960-tól Konyha Gyula okl. bányamérnök.

Az új üzem beruházási programját a BSZT csak a lejtősaknák megindulása után, 1956-ban készítette el. A BEM ezt 1956. X. 5-

¹ Az I. részt a *Bányászattörténeti Közlemények* XXIII-XXIV. (2017. 1-2.) számában közzöltük.

én 00314/56. sz. alatt jóváhagyta. Az előirányzott összeg 20,8 millió Ft volt (régi áron); elérendő kapacitás napi 400 t, 3,8 millió t kitermelhető szénvagyon mellett; befejezési határidő 1960. december 31.

Menet közben módosítás történt: az első az OT jóváhagyásával az előirányzott összeget 28,3 millió Ft-ra emelte a szénvagyonnak 5,8 millió tonnára való emelkedése mellett; a második módosítás a NIM részéről az átárazással kapcsolatban az alapösszeget 33,7 millióra emelte és ez került átárazásra, ami 62 millió Ft-ot tett ki, a kapacitást pedig napi 500 t-ra emelte (két szakban), a befejezési határidőt 1964 végére toltta el.

A beruházási munkák ezen időre be is fejeződtek, üzembe helyezéskor a tényleges ráfordítás 66,1 millió Ft volt. Ezzel szemben az akna termelési kapacitása elérte a napi 1100 tonnát.

A szénvagyon a bányahatárok és a minőségi szemlélet változása következtében többször módosult. 1965. január 1-én még 8,9 millió tonnát tartottak nyilván; 1968-ban 8,7 millió tonna a készlet, azonban ebben főleg V. telep szerepel, amely minőségre gyengébb, mint a IV. telep.

A bányaépítés fontosabb létesítményei: két lejtősakna 7,3 millió, IV. telepi fővonal 11,5 millió, V. telepi fővonal 7,6 millió, V. telepi főlégvágot 4,5 millió Ft értékben. A légakna, fővízmentesítő telep, robbanóanyag-raktár és egyéb bányatárság 4,8 millió Ft-ba került, a földalatti gépi berendezés 4,0 millióba.

A külszínen a 480 fős fürdő 4,6 millió Ft ráfordítás után már 1967-ben üzemelt. Sajnos ez a fürdő szűknek bizonyul. A normálvasúti pályaudvar 1960-ban készül el 4,1 millió Ft-ért; a 300 t-s bunker szalaghíddal 1962-ben kezd működni, 3,3 millióba került; a többi külszíni létesítmény üzemi épületek, készenléti lakás, gépházak, műhely, 3/0,4 KV-os 2x200 KVA-es trafó, keskeny nyk. vasúthálózat, út-, víz-, szennyvízvezeték, távvezeték 9,5 millió Ft-ot emésztett fel; a Szuha-patak szabályozása 1961-ben 2,2 millió Ft-tal került létesítményjegyzékbe.

Szuhakálló II. beruházási munkálatai jó ütemben folytak és 9 év alatt úgy fejeződtek be, hogy a bánya felfejlődött 1100 t termelésre.

A népgazdaság átadás-átvétel után is tovább folyik ennek a koncentrált aknaüzemnek a fejlesztése, korszerűsítése és kulturált üzemtér kialakítása.

Az aknák kihajtása után megindul a IV. telepi ÉK-i fővonal TH biztosítással, ez 1963-ig 1930 fm-t haladt előre, amíg bele nem lyukasztott a Rudolf IV. akna K-i irányvágatába. Ebben az ÉK-i gerincvágatban végnélküli kötélzállítás továbbította a csilléket vonatban.

1958-ban az ÉK-i fővonalból DK-i irányban megindul a siklómező előkészítése (I. sikló, 107 m-es szint), a következő évben ellenkező irányban megkezdik az V. telepi ereszkét, és közel hozzá, annak kapcsolóteréről a fölvetett IV. telepre egy siklót (II. sikló), melyet a nyomásos zóna miatt idomkő-falazattal biztosítanak.

1960-ban már megindul az I. siklóban a fejtés, leér az V. telepi ereszke és a fölvetett IV. telepi bányamezőnek a II. siklóval való fejtési előkészítést megkezdik. A fürdő elkészül, hasonlóképpen a szénszállítás létesítményeinek javarésze.

1961-ben frontfejtésre térnek át az I. és II. siklóban.

1962-ben megindul a III. sikló, leér az V. telepi lejtős akna és ennek légvágata; az ereszkéből megkezdik az V. telep fejtési előkészítését. Itt is TH-biztosítást alkalmaznak. A külszínen a terepet rendezik, a bekötőút elkészül.

1963-ban három siklómezőben folyik a frontművelés, akkor vezetik be a IV. telepben az acéltámokat. Az V. telepben az akna folytatásából a 87 m-es szinten belyukasztanak az ereszkéből indított 1. alapvágatba. Itt beton-idomkő biztosítást alkalmaznak. Egyidejűleg megkezdik az V. telepi ereszkéből a 72,0 m-es szinten a 2. alapvágatot. A IV. telepi fővonal belelyukaszt a rudolfi K-i irányvágatba, azonban a hamis légjárat miatt ezt az áttörést el kell zárni.

A fürdőből személylejárót készítenek a bányába.

1964-ben az elővájás már részben F-5-ös géppel megy; a III. sikló IV. t. mezejében 1326 fm-t hajtanak ki ezzel a géppel kezdik használni a feltörésfúró gépet is a szellőztetés javítása céljából.

Az I. és II. siklómezők fejtése befejezést nyer. Pótlásképpen a rudolfi mezőben készítenek elő frontfejtést, mivel a bányahatárt a kapacitás kihasználása érdekében kitolják.

Az V. telepi akna folytatásában ereszkét készítenek, amelyből az 59,7 m-es szinten ellenvágot hajtanak a 2. alapvágat felé. Megindul az V. telep frontszerű fejtése az 1. alapvágatból, pontosan a IV. telepi II. sikló fejtési mezeje alatt.

1965-ben 168 fm-t hajtanak ki feltörésfúrógéppel, 2172 fm-t F-5-ös géppel és beépítenek 1386 db új TH-gyűrűt. A III. sikló mezejében IV. telepi, az 1. és 2. alapvágat között V. telepi frontfejtések mennek. A napi termelés 1100 t fölé emelkedik.

A 87 m-es szinten az I. alapvágat bekötésénél megindítják a II. ereszkét – DK felé. A beruházási munkák befejezést nyernek.

1966-67-ben a IV. siklóban a rudolfi irányvágattól D-re kb 600 m kifutású frontokon fejtenek. A laza fekü miatt az acéltámok alá pallódeszkát kell tenni, hogy be ne süllyedjenek a talpba. Megkezdik a fővonal visszafejtését egészen a vasútpillérig. A II. ereszkét falazva 650 m-ig folytatják és megkezdik az előkészítést ÉK-felé. Az V. telep alaposabb megkutatása alapján az Alberttelep alatti műrevaló mezőt Szuhakálló II-höz csatolják, mivel innen a II. ereszkéből könnyebben elérhető.

A műszaki fejlesztés területéről meg kell említeni a Hungária típusú acéltámokkal való kísérletet. Az F-5-ös gépeket Ormosra koncentrálnak, és innen elszállítják.

Végeztek torlasztóekés kísérletet is, azonban teljesítménynövekedést itt sem értek el, az ekét csak rakodásra lehet használni. Főtehgorgonyzási kísérletek folytak már 1958 óta. A főtehgorgonyzás a IV. telepi főlégvágatban az ácsolatokban megtakarítást jelentett.

Fontos újítás volt 1966-ban a lejtősakna szállítógépének automatizálása és a bányában a folyamatos szállítóberendezésnek részleges automatizálása.

Kísérleteket végeztek I. szelvényű vágatban hosszabb 1,4 m-es acélsüvegekkel. A kísérlet annyiban jelentett pozitív eredményt, hogy a robbantásnál nagyobb fogásmélységet lehetett alkalmazni, és így az előrehaladás meggyorsult.

Szuhakálló II. lejtős aknában az összteljesítmény 1,7 t/mű fölé emelkedett, a szénmennyiség is jó volt (kb. 3100 kal.), úgy, hogy az akna – a beindulási évektől eltekintve – nyereséges volt, amenny-

nyiben az önköltség csak egyszer haladta meg a 250 Ft/t-t, a termelői eladási ár pedig átlagban elérte a 302 Ft/t-t.

Néhány halálos balesetről is meg kell emlékeznünk:

1961-ben Lehoczki Ferenc vájár főteomlás következtében vesztette el életét.

1963-ban Varga Lajos külszíni szállítót a láncpályáról visszafutó csille halálosan megsebesítette, és ugyanabban az évben Tamás Ferenc külszíni szállító vagon-összekapcsolás közben szenvedett halálos balesetet.

1967-ben Pázmány Menyhért vájár acéltám-rablás közben szerencsétlenedett el.

Bányatűz és vízbetörés a vizsgálati időben nem fordult elő. 1969-ben nagyobb esőzés okozta árvíz keltett riadalmat. A víz a személybejárón befolyt a bányába, továbbá elöntötte a fürdő kazánházát. Az idejében megtett intézkedések nagyobb bajt elhárítottak, úgy, hogy termelés kiesés nem történt.

Az aknából kiemelt vízmennyiség $2,7 \text{ m}^3/\text{p}$. Ezt részben a IV. telepi zsombból fúrócsövön közvetlenül a Mák-patakba, részben az V. telepi zsombból szintén fúrócsövön emelték a külszínre.

Megjegyzendő, hogy Szuhakálló II. lejtős akna szénmezejéből sz izsófalvai úton túl fekvő szárnyat 1965-ben Szuhakálló I. aknához csatolták és megkezdték ennek fejtését. Azonban 1967-ben Szuhakálló I.-et a BSZT beszüntette és az elcsatolt mezőrész visszakerült Szuhakálló II.-hez. A Szuha-patak alatt hajtott folyosókat elfalazták, de az összegyűlő bányavíz levezetésére a gátakban csüveket hagytak benn. Ezt a kb. $1,3 \text{ m}^3/\text{p}$. mennyiséget a Ny-i légaknán nyomják ki. $2 \times 2,5 \text{ m}^3/\text{p}$ -es szivattyútelep segítségével. A K-i irányvágatban levő vízmentesítő telepek kapacitása szintén $2 \times 2,5 \text{ m}^3/\text{p}$., itt a hozzáfolyás $1,4 \text{ m}^3/\text{p}$.

Megjegyzendő, hogy az aránylag kis takarórétteg miatt áradások alkalmával a vízhozzáfolyás $0,2-0,5 \text{ m}^3/\text{perccel}$ megnő. Ezen kívül hóolvadáskor a hólé beszivárog a II. sikló fejtési szakadásaiba.

A szellőztetést a falazott függőleges légaknán elhelyezett EAX-14. típusú $2000 \text{ m}^3/\text{p}$ teljesítményű ventilátor biztosítja.

Az 1968. I. 1-én nyilvántartott kitermelhető szénvagyon:

IV. telep: 1,4 millió t

V. telep: 7,3 millió t

Összesen: 8,7 millió t

A többi mákvölgyi aknához hasonlóan Szuhakálló II. 1967. évi jó munkájáért „Szocialista Akna” címet nyert.

Alberttelepi aknaüzem

Monográfia-kiegészítésünk idejében 5 akna létezik: az alberttelepi I. lejtőn, a 48 m-es falazott függőleges légakna, személybejáró a normálvasúti szinten, a III. telepi lejtős akna és a 169,3 m mély függőleges akna.

Ezek közül az I. lejtősakna a 1476,57 m-es szintről 300 % esésel a 104,1 m-es szintre, a IV. telepig hatolt le. 1918-ban mélyítette a MÁVAG. Az akna körül 3 év alatt kialakult az üzemtér, iparvágány, szénosztályozó, valamint lakótelep, lemélyítették a függőleges légaknát és a személybejárót.

A III. telepi lejtősaknát (más néven Albert II.) 1957-ben építettek meg a 190 m-es üzemtéren. A 149,5 m-es szinten megütött III. telepig mélyült le kb. 250 % eséssel. Célja volt a III. telep feltárása és szállításának biztosítása. Mivel azonban az új gazdaságossági szemlélet alapján a III. telep fejtése jelenleg nem rentábilis, az aknát 1963-ban üzemem kívül helyezték.

A függőleges szállító- és légakna szintén a felső üzemtérről, a 190,4 m-es szintről indult és a 21,1 m-es szintig jutott – az V. telepig le. 1966-ban készült el az Aknamélyítő Tröszt kivitelezésében. Ugyanaz építette a III-as lejtősaknát is.

A légvezetést, személyszállítást, meddő- és anyagszállítást, szükség esetén a szénzállítást szolgálja. Jelenleg az I. lejtősaknán folyik a szén- és anyagszállítás, a függőleges aknán a személy- és meddőszállítás. A lejtősaknán végnélküli kötél, Ohnesorge szállítógép, a függőleges aknán 330 kW-os aszinkron-motoros dobos aknaszállítógép végzi a szállítást. Ezen kívül a függőleges aknán 2000 m³/p teljesítményű ventilátor biztosítja a bánya szellőzését.

Alberttelep felelős műszaki vezetői:

1946 előtt általában az ormosi üzemfőnökök voltak, mivel Alberttelep az ormosi bányauzem-főnökséghez tartozott. Mint helyettest, megemlítjük:

1935-ig: Kiss Elek okl. bányamérnök;
1940-1945-ig: Menner Miklós okl. bányamérnök.
1945 után azonosak az üzemi főmérnökökkel.
1957-től: Meskó László okl. bányamérnök;
1958-1963-ig: Balogh Béla okl. bányamérnök;
1963-tól: Pázsák János okl. bányamérnök.

Az I. lejtősakna folytatásában kihajtott K-i fővonal kb. 30 % eséssel haladt előre. É-i irányban siklómezőket, D-i irányban ereszkemezőket képeztek ki a IV. telepben.

1956-ban még a II. és az V. ereszkében voltak frontfejtések, a VI. ereszkében előkészítési munkák mentek. Ebben az évben már kész a 104 személyes munkásszálló, 500 fős konyha és étterem, valamint a kultúrház 700 személyt befogadó rendezvénycsarnokával. A kultúrház 5,1 millió Ft-os ráfordítással készült (régi áron).

Ugyanebben az évben készül el a BTI generáltervezésében Alberttelep rekonstrukciójának tervfeladata, miután a beruházási programot a NIM 00292/1955. VII. 10. sz. alatt jóváhagyta. Az akkor előirányzott összeg 85,2 millió Ft volt, a befejezési határidő 1966. VI. 30. az elérendő kapacitás napi 1500 t.

Ebben a programban túlbecsülték a szénvagyonot, mivel a III. telepben 3,5 millió, a IV.-ben 5,5 millió, az V.-ben 7,8 millió t leművelhető szénkészletet mutattak ki. Sajnos a későbbi kutatás nyomán a III. és V. telepi kitermelhető szénkészlet nagyon összezsugorodott. Az 1964-en készült programmódosításban a III. telep 1,1 millió, az V. telep 0,7 millió t-val szerepel, azonban ez is csak tartalékkészletként, mivel kitermelése a gazdaságossági viszonyok alakulásától van függővé téve.

A IV. telep szénvagyonra a bányahatárnak K-felé való kitolása következtében 9,8 millió t-re növekedett. A bányahatár módosítások érintik az edelényi I-II., valamint Rudolf IV. aknákat.

Ebben a programmódosításban, amit a NIM 315/59. VII. 15. sz. alatt változatlan kapacitásra, 1968. XII. 31-i befejezésre jóváhagyott, a költség előirányzatát átárzva, változatlanul 157,2 millió Ft maradt.

Az eredeti program végrehajtásában 3 évig jó ütemben haladt az építés: 1958-ban készen van a 190 m-es szintről indított 160 m

hosszú falazott III. telepi lejtősakna a függőleges aknához vezető rakodójával együtt, és megindul a III. telep feltárása.

Elkészült az alsó és felső üzemtereket összekötő 1200 m hosszú végnélküli kötélpálya, amely a III. telepi lejtős akna szenét leszállította volna az első üzemszintre. Ez a nehéz terepviszonyok miatt 4,5 millió Ft-ba került. Csak átmenetileg volt használatban, mivel a III. telepi lejtős akna leszállítása miatt ezt a kötélpályát is 1967-ben leszerelték. Így a bányafát és egyéb anyagot, amit a függőleges aknán kellett volna beereszteni továbbra is az I. lejtősaknán keresztül szállítják be a bányába.

Leért a V. telepig a 190,4 m-es szintről indított függőleges akna, amelynek teljes hossza 169,3 m, belső átmérője 4,8 m és idomkövel van kifalazva.

Azután 3 évre lelassul, sőt majdnem egészen leáll a beruházás, és csak 1962-ben indul újra. Akkor nyilvánvalóvá lett, hogy a III. telepi lejtős aknát, rakodóját és feltárását 7,1 millió Ft aktivált értékben nem lehet hasznosítani. A függőleges akna V. telepi szakasza szintén üzemem kívül került.

Szerencsére nem került kivitelezésre az I. lejtősakna mellett leányítendő szalagszállító lejtős akna, amelyből az V. telepre vezetett volna egy szállítóereszke is, amely már teljes tervdokumentációval rendelkezett.

A függőleges aknát 1966-ban helyezték üzembe 10,7 millió Ft-os ráfordítással. IV. telepi rakodója csak 1967-ben készült el a 42,6 m-es szinten, a IV. telep fekéjében, és 5,8 millió Ft-ba került. Új légvágatot is kellett hajtani, mivel ez az akna légaknául is szolgál, 3,7 millió Ft-ért.

A telepviszonyokat tisztázó kutatófúrások 7 millió Ft-ot emésztettek fel; földalatti gépekre 23,6 millió Ft volt a ráfordítás.

A külszínen főbb létesítmények: 25 m magas aknatorony, depressziós aknaház, (2,3 millió Ft), függőleges akna szállító-gépháza (1,0 millió Ft) és szállítógépe (5,2 millió Ft). Az alsó üzemtéren a régi faszerkezetű osztályozó helyett új, vasbeton-bunker létesült szalaghíddal és felhordó berendezéssel (1,5 millió Ft).

Már 1963-ban készen volt a gépjavító műhely, amely borsodi viszonylatban a legkorszerűbb üzemi műhely; mellette raktárépület létesült (4,8 millió Ft).

A telep bejáratánál 1962-ben 200 személyes korszerű munkásszállót helyeztek üzembe. (Ez programon kívül létesült 6,4 millió Ft-ért). Ugyancsak a 140 m-es szinten 1966-ban elkészült az üzemi irodaépület is (3 millió Ft), körülötte parkosítás, térkiképzés, úgy hogy Alberttelep a Borsodi Szénbányák legkulturáltabb bányáüzeme benyomását kelti.

A felső (190-es szintű) üzemtéren befejezték a 35/3. illetve 35/6 kV-os 2x2500 kVA-os transzformátorállomást, (9,6 millió Ft), amely nemcsak Alberttelepnek, hanem Szuhakálló II.-nek és Edelénynek is szolgáltatott energiát. Azóta Edelény már kapott önálló állomást, amiről Edelénynél meg fogunk emlékezni; Alberttelepen pedig a 3 kV-os feszültségről fokozatosan áttérnek 6 kV-ra. A 148 m-es üzemtéren is elkészült egy 3/0.4 kV áttételű 2x200 kVA-os üzemi állomás, erre, valamint távvezeték kiépítésre, kábelhálózatra és világításra 5,1 millió Ft-ot fordítottak.

A függőleges akna mellett 1966-ban felépült egy 1500 személyes fürdő felolvasóval és aknairodával (9,8 millió Ft). A vízellátást a Borsodi Regionális Vízműből biztosították és a fürdő mellett 34 m magas, 100 m³ víztorony állandósítja a nyomást (1,6 millió Ft). A szennyvíztisztítást a Szuha-patak partján fekvő, 1965-ben befejezett biológiai derítőtelep látja el (4,6 millió Ft). Ezt a derítőtelepet a Borsod Megyei Vízművek átvették.

Az alsó és felső üzemtéri tereprendezés és csilleforgalom 7,5 millió Ft-ba került, a felső üzemtérhez kiépített út 3,7 millióba, ez 1965 óta van forgalomban.

Végeredményben a rekonstrukciós program végrehajtása a be tervezett 157,2 millió Ft-tal szemben 133,9 millió Ft-ért valósult meg, amit a beruházás 1967. XII. 28-án – tehát a tervezettnél egy évvel korábban – történt népgazdasági átadásán, illetve átvételén kedvező tényként regisztráltak, bár a tervezett kapacitást az akna még nem érte el.

A beruházási munkákkal egyidejűleg a bányaművelés egyenletesen felfejlődött, annak ellenére, hogy Alberttelepen a tektonika és a vízdús fedükközetek sok nehézséget okoznak.

1957-ben csak pillérvisszafejtések folynak a III., IV. és V. ereszkében. Itt a helyzetnek megfelelően front- vagy kamrafejtést alkalmaznak. A IV. ereszkét előkészítik.

A függőleges akna eléri a talpszintet, a 149,75 m-es és 68,75 m-es szinten aknaablakot képeznek ki a III. és IV. telepi rakodók részére.

1958-ban a II. ereszkét fejtik vissza, a IV.-et előkészítik fejtésre, megindul az I. sikló kihajtása. A K-i fővonalat (aknafolytatást) tovább hajtják. A vágatbiztosítás általában TH-val történik, vasbeton moll-ívekkel végzett háromszögletű és körszelvényben való biztosítás kísérletei itt fejeződnek be. Az előbbieket sikerrel, utóbbiak eredmény nélkül. Kísérletek folynak F-5-ös gépekkel és talpcsavarozással is. Az eredmények itt nem voltak kielégítőek.

A fejtés általában egyszárnyú, mintegy 80 m homlokhosszúságú frontokkal megy. Az egyik front szállítógátát a következő légvágatának használják fel.

1959-ben befejezést nyer a II. ereszke visszafejtése, az I. sikló 900 m-ig ér el. Ebben, valamint a VI. ereszkében rendszeres frontművelés folyik. A VII. ereszkét K-DK-i irányban megkezdik.

1960-ban az I. sikló az 1400 m-ben eléri a műszaki határt (100 m-es szinten). Az I. siklóan áttérnek kétszárnyú frontművelésre.

A VIII. ereszke a D-i oldalon, a 18,4 m-es szinten éri el a műszaki határt. A határ mentén elkezdik a fejtésre való előkészítést. A VII. ereszkét továbbhajtják. 3 év óta használják a feltörésfűrőgépet. A VII. ereszke határon túli hajtásával a szénvagyon bővítését kívánták biztosítani, de erre nem került sor a szén minőségének nagyfokú romlása miatt. 1961-62-ben változatlanul az I. siklóban és VI. ereszkemezőben megy a frontfejtés. A VI. ereszkében egy 60 ezer m²-nyi vetőzónát bennhagynak. Megindul a II. sikló kihajtása, a K-i fővonalat pedig falazással továbbviszik, míg a többi vágatot TH-val biztosítják.

1963-ban megkezdik a függőleges akna IV. telepi rakodóját, de ez betoló szerkezettel és kasszaékekkel felszerelve csak 1967-ben készül el véglegesen. A külszíni beruházási munkák ebben az évben indulnak meg jó tempóban.

Kuriózusként megemlíthetjük, hogy az I. siklóból elővájással belyukasztanak a szuhakállói III. sikló levetett mezejébe. Az I. siklómezőben sok vető nehezíti meg a frontfejtést.

A VI. ereszke visszafejtését 1965-ben fejezik be. A VII. ereszkében – már az edelényi bányamező vetületében – a 12 m-es szinten

ten vízmentesítő telepet létesítenek. A VII. ereszkében is megindul a frontfejtés.

A II-es sikló előrehalad, és a 26 m-es szinten megindul a III. sikló az Edelény II. aknai É-i mozdonyvágat védőpillére alatt. 1964-ben a műveletek rendszeresen mennek, a VII. ereszkét edelényi területen folytatják.

1965-ben az I. sikló mezejét visszafejtik, és 1970 elején fejezik be. A vetős zónákat itt is bennhagyják.

A VII. ereszke mezejében tovább folyik a frontfejtés, az ereszke az edelényi II/a akna alá ér. Az edelényi II. és II/a akna csak a II. telepig hatolt le.

A II. sikló 1300 m-t ér el. A II. és III. sikló között alapvágatokat hajtanak, és megkezdik a frontfejtést.

Ebben az évben 4 éves engedélyes vasbeton gyűrűkkel végeznek kísérletet és 178 db ilyen gyűrűt építenek be. Ez a biztosítási mód túl drágának bizonyult: 4711 TH-gyűrűt használnak fel!

1966-ban megkezdik a gépi jövesztési kísérleteket. 90-100 m-es homlokokon KWB-2 típusú maróhengert üzemeltetnek, a biztosítás Valent acéltámmal és 3B-s süveggel történik. A VII. ereszkei fronton a lassú előrehaladás miatt a talp elázott, és a támok besülylyedtek. Csak miután 5 cm talpszenet bennhagytak, és a támok alá pallódeszkát építettek be, sikerült a fronttal előrehaladni.

Ebben az évben a faszekrényeket (máglyákat) végleg kivonják az acéltámos fejtésekből; a fronton csoportos robbantást vezetnek be.

Szuhakálló II-höz hasonlóan a folyamatos szállítóberendezéseket automatizálják. Megemlítendő még, hogy TH hajlító gépet állítanak fel és a TH-gyűrűket előrefeszítik. A THpipacsavarokat meg rövidítik.

A függőleges akna rakodójának részbeni elkészítése után az aknát májusban üzembe helyezik. A külszíni műhely ebben az évben kapja meg teljes felszerelését.

1967-ben a II. és III. sikló között, továbbá a VII. ereszkében mennek a frontok. A K-i fővonal /aknafolytatás/ edelényi területen megáll. (Teljes hossza 2,85 km, kezdő szintje 104,1 m; végső szintje 16 m.) Itt vízmentesítő telepet létesítenek, és a vizet fűrtlyukon

az edelényi II. akna közelében nyomják ki, ahonnan a Bódvába folyik.

Az edelényi bányamezőben a IV. telep annyira gyenge minőségű, hogy további feltárását abbahagyták és sem a K-i fővonalat, sem a III. siklót, sem a VII. ereszkét nem folytatták. A VII. ereszke folytatásában a IV. telep kb. 1,8 m vastag, azonban több beágyazás van benne, ami a fűtőértékét 2400 kalória alá leszállítja.

A VII. ereszke, majd a II. sikló mezejében KWB-2-es maróhengeres front megy acéltám biztosításával. A napi előrehaladás 1,18 fm. Emiatt áttérnek önjáró biztosító szerkezetekre, hogy a gépi jövesztés kifizetődjék. A II. siklóban 74-80 m hosszú homlokon 48 db Dobson önjáró szerkezetet építenek be, és az előrehaladás meggyorsul: 3,41 fm-t/nap, és ezáltal a fronti költségek 13,66 Ft-tal t-ként csökkennek. De 4 hónap után a Dobsonokat a talp elvizesedés miatt ki kellett szerelni. Ebben az évben 2182 db TH-gyűrűt használtak fel.

Alberttelepen a nehéz geológiai viszonyok mellett a szállítás is elég költséges. A kiterjedt bányamezőben mindenütt végtelen kötélszállítás van, továbbá a fővonalon, ahol vonatos szállítás folyik, 3 kötélpálya van sorbakapcsolva. A meddőt függőleges aknán adják ki, ami külön személyzetet igényel úgy a föld alatt, mint a külszínen. Mindkét helyen akkumulátoros villamosmozdony szállítja a meddős csillékét. A külszínen a meddőt magas üritőn denevércsillékbe döntik, és emberi erővel végzik a többi műveletet. A személyszállítás a függőleges aknán történik, egyszerre 32 fő szállhat be, ami nagy időmegtakarítást jelent a régebbi gyalogolással szemben.

A letárgyalt 12 év alatt Alberttelep összteljesítménye 859 t/műszakról 1520 t/műszakra emelkedett. Azonban a többi mutató már nem ad olyan jó képet. A fűtőérték 3000 kalória fölött volt, és fokozatosan 2700 kalória alá süllyedt. A durva szénkihozatal is nagyon előnytelenül változott. Így Alberttelepnél nem tudtuk alkalmazni az 1959 és 1967 közötti évek önköltségének és termelői eladási árának átlagolását, ami egyszerű összehasonlítást tesz lehetővé. Így néhány évet hasonlítunk össze:

1960-ban az önköltség 403,21 Ft/t, az eladási ár 284,80 Ft/t;

1964-ben az önköltség 278,13 Ft/t, az eladási ár 250,70 Ft/t;

1967-ben az önköltség 266,20 Ft/t, az eladási ár 200,40 Ft/t.

Vagyis az alberttelepi aknaüzem veszteséges volt, azonban a veszteséget a másik két akna önköltsége ellensúlyozta, s így a bányászati üzem gazdaságosan termelt.

Alberttelepen volt néhány jelentéktelen bányatűz. Egyetlen jelentős az volt, amely 1956-ban, az akna folytatásában az ú. n. Nagypart alatti szakaszban az idomkő-falazat fölötti üregben keletkezett, és csak iszapolással volt megszüntethető. 1958-ban az itt keletkezett gázok a behúzó légáramba kerülve zavarták a műveleteket. A VI. és VII. ereszkében volt néhány metánlobbanás, de ezek sújtólégveszélyt nem idéztek elő.

Alberttelep baleseti statisztikája sem mutat kedvező képet:

1956-ban az aknafolytatás VI. ereszkei bekötésénél Iván János bányamentő szivattyút kezelte, és a fönt említett tüztől halálos monoxid-mérgezést szenvedett. Valószínűleg a mentőkészüléket nem használta.

Orosz László frontaknász a II. ereszkében jelzésadás közben halálos áramütést kapott.

Divinszki Lajos rokkant vágár, fűrészkezelőt a fatelepi körfűrésznél egy hasábfá olyan súlyosan hasba vágta, hogy ennek következtében meghalt.

1960-ban Mészáros Benjamin külszíni szállítót az I. lejtős akna külszínén a rászaladó csillék a körbuktatóhoz nyomták, és halálosan megsebesítették.

1965-ben Magyar Béla vágár a VII. ereszkemezőben elővájásban robbantásnál halálos ütést szenvedett, pedig kb. 120 m-nyire volt a vájvégtől, és a vágatban törés is volt. Egy kőzetdarab, amely nagy sebességgel neki vágódott a folyosó oldalának, gellert kapott és tovább repülve szíven találta őt.

1966-ban Kincsem Jenő külszíni aknacsatlós összetorlódó csillék közé került, és halálos sérüléseket szenvedett.

1967-ben Palkó János csillés az I. sikló befejező frontfejtésében a homlokkaparóba tett és felcsapódott acélsüvegtől kapott fejsérülésébe halt bele.

Az I. lejtős alatt kisebb kapacitású vízmentesítő telep van az itt összegyűlt, a közeli IV. telepi műveletekből származó bányavíz ki-

emelésére. Itt 450 m³-es zsomp és 2 db 1 m³-es szivattyú áll rendelkezésre, a vízhozáfolyás 200 l/p.

A fővízmentesítő telep az aknafolytatásban, a régi II. ereszke tetején kialakított zsomprendszerre támaszkodik. Erre dolgoznak a VII. ereszkei és függőleges aknai szivattyúegységek is. Itt a vízhozam 2,9 m³/p. A zsompkapacitás 1420 m³, 3 db 5 m³-es és 1 db 4 m³-es szivattyú nyomja a vizet a személybejáró lejtősaknán át a normál vasút menti vízelvezető árokba.

Az aknafolytatás végén 11,50 m³-es zsomp gyűjti össze ebből a térségből a vizet, és 2 db 1,7 m³-es és 1 db 1,0 m³-es szivattyú emeli ki vízkivezető fűrtlyukon az Edelény II. közelében folyó Láncai-patakba. Itt a vízhozáfolyás 860 l/p.

A függőleges aknában is megvan a vízemelési lehetőség, azonban itt jelenleg nem szivattyúznak, mivel a külszínen elfolyó bányavíz a mezőgazdaságban kárt okozott.

A szellőztetést a függőleges aknán elhelyezett VHK 160/160 típusú, 2000 m³/p teljesítményű ventilátor látja el. Az aknaház ennek megfelelően depressziósan, légszilipezéssel készült. Az alsó üzemtéren lévő régi légakna ki van iktatva. A behúzó levegő az I. lejtős aknán áramlik be és részben a légvágatában is halad a műveletek felé.

Alberttelep 1968. I. 1-én nyilvántartott kitermelhető szénvagyona:

IV. telepben	4,2 millió t
III. telepben	1,3 millió t
Összesen:	5,5 millió t

Alberttelep eddigi termelése:

1919-1945 (Ürmössi Lajos szerint)	2,466 ezer t
1946-1967	4,100 ezer t
Összesen:	6,566 ezer t

Az átnézeti térképen feltűnhet, hogy Szuhakálló II. V. telepi határa az alberttelepi bányamező kellős közepén húzódik végig. Ugyanis az V. telepet Albert alatt, Szuhakálló II. felől fogják fejteni, amennyire műrevalósága megengedi. Hasonlóképpen a II. telepet Edelény I. akna felől fejtik, tehát az edelényi bányahatár itt

kitolódik az alberttelepi bányamező közepéig. A II. telepet nagyrésztben már le is művelték Edelény felől, mégpedig az alberttelepi IV. telepi fejtésekkel majdnem egyidőben, úgyhogy bizonyos összehangolásra is szükség volt. A III. telepet régebben fejtették Múcsony felől (Brát-bánya.)

A Mákvölgyi Bányauzem történetéről szóló kézirat második részének sajtó alá rendezése közben kereste meg a szerkesztőt Csesznik József nyékládházai lakos azzal az észrevétellel, hogy az első részben a halálos üzemi balesetek elszenvedői között olvasható Csesznyák Sándor név (Bányászattörténeti Közlemények XXIII-XIV., 2017. 158. old.) tévesen szerepel a szövegben. Valójában Csesznik Sándorról, az ő öccséről van szó, akit 18 éves korában, rövid ideig tartó bányamunka után ért tragikus szerencsétlenség a rudolftelepi bányauzemben. (A hibás névalakot az eredeti kéziratból vettük át.)

A baleset rövid leírását megtaláltuk a Reményi Viktor által szerkesztett „A Borsodi Szénbányáknál előfordult katasztrófák, szerencsétlenségek és halálos balesetek” című, 1981-ben készült összeállítás 9. oldalán:

„1965. augusztus 23-án Rudolf IV. akna K-i siklóján Csesznik Sándor földalatti szállító, boldogkőújfalusi lakos a vitlakötélre szabálytalanul kapcsolt és emiatt elfutott csille által elütve és feszékéhez szorítva halálosan megsérült.”

Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a Reményi-féle dokumentumban is hibásan (Csesznyik) szerepel az áldozat neve.

Ezzel a helyreigazítással több, mint öt évized távolából is tartoztunk a bányamunka fiatal áldozatának, Csesznik Sándornak és családjának. (A szerkesztő.)

T a r t a l o m

Tanulmányok

Selmecbánya bányászatának kezdeteiről. (Dr. Izsó István).....	3
„Polak, Węgier dwa bratanki ... die heilige Königin jeder Bergleute”– avagy a wieliczikai sóbánya magyar szemmel (Oláh Róbert)	21
A bihari bauxit megismerésének története (1913-1946). II., befejező rész. (Tóth Álmos)	48
A rudabányai Bányató vízkémiai és hidrobiológiai vizsgálata (2003, 2012, 2014). (Dr. Gulyás Pál – Nagy Péter – Németh József)	71

Közlemények

Szent Katalin, a magyar ércbányászok védőszentje (Benke István)	92
Fejezetek a selmeci akadémia, illetve főiskola 1840–1919 közötti történetéből. (Dr. Vitális György)	101
Emlékezés dr. Cseh-Németh József és dr. Mátyás Ernő geológusokra. (Dr. Zelenka Tibor)	112

Archívum

A Mákvölgyi Bányaüzem története 1956–1967. II., befejező rész. (Sajtó alá rendezte és közreadja: Hadobás Sándor)	120
--	-----

Rudabánya első térképi ábrázolása Wolfgang Lazius 1552. évi Magyarország-térképén. A hibásan írt településnév fölött zömök torony és ékkel-kalapáccsal dolgozó csuklyás, farbbőrös bányász látható.